
[2019-22-RE](#)

CAUSA 2019-22-RE

(Quintana Creus i d'altres c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 139-2019. Recurs d'empara

Sentència de l'11 de juliol del 2019

BOPA núm. 63, del 24 de juliol del 2019

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 18 de març del 2019, per la representació processal dels Srs. Amadeu Quintana Creus, Héctor Alonso Rengel, Jaime Biosca Puig, Maria Luisa Morassutti Fabris, Ruben Osvaldo Seret, María Fernanda García, Maria Isabel Ramaglio, Santiago Antonio Cardoso, Juan Ignacio Cardoso, Alejandro Alberto Ramaglio, Sebastián Loustau i Gabriela Raquel García, i, de les societats PACIFIC REAL ESTATE, LLC, COLL DE JOU 1216, SLU, GFLAND, SLU, PROFESSIONAL LAW, LTD, MULTIPLE HOLDINGS LIMITED, BRIMARK HOLDING, SA, MALLERTON INTERNATIONAL INC, RUSSHILL OVERSEAS, SA, DEYLAND INVESTMENTS, SA, HILLYGUS INTERNATIONAL, SA, RUNCOAST OVERSEAS, SA, COVEMAR INVESTMENTS, SA I LIVERSIDGE OVERSEAS, SA, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la inactivitat del Tribunal de Corts en el marc de la causa 9000107/2016, per una presumpta vulneració del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat i que ordeni al Tribunal de Corts que resolgui el seu recurs d'apel·lació en un termini màxim i que s'acordi l'aixecament de les mesures cautelars adoptades i, si s'escau, l'arxiu definitiu de la causa penal;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 14 de maig del 2019, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara 2019-22-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 4 de juny del 2019, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Joan Manel Abril Campoy;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. A partir del 5 de juliol del 2016 i fins al 29 de juliol del 2017, la representació processal dels recurrents va interposar 18 querelles criminals i 2 denúncies contra l'administrador únic de la BPA, contra la totalitat dels membres del Consell d'Administració de l'AREB, així com contra el representant legal de la societat PriceWaterhouseCoopers (PWC) i diversos dels seus auditors per uns presumptes delictes de prevaricació, d'apropiació indeguda i d'infidelitat de custòdia de documents, tipificats i penats als articles 372, 213 i 374 respectivament del Codi penal.

1.2. El 6 de novembre del 2017, la Secció d'Instrucció Especialitzada 2 de la Batllia va dictar un aute mitjançant el qual acordava la inadmissió íntegra de les reclamacions esmentades, així com el seu arxiu, per no haver-se reunit indicis de criminalitat.

1.3. El 13 de novembre del 2017, la representació processal dels recurrents va formular un recurs d'apel·lació contra l'aute de la Batllia esmentat.

1.4. El 17 de gener del 2019, atès el temps transcorregut, la representació processal dels recurrents va presentar un escrit d'insistiment.

1.5. El 18 de març del 2019, la representació processal dels recurrents va interposar un recurs d'empara contra la inactivitat del Tribunal de Corts en el marc de la causa 9000107/2016, per una presumpta vulneració del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació jurídica dels recurrents

- Els recurrents afirmen que, el 13 de novembre del 2017, van interposar un recurs d'apel·lació davant el Tribunal de Corts contra l'aute d'arxiu dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 2 de la Batllia, el 6 de novembre del 2017. Exposen que han transcorregut més de 14 mesos des de la interposició i que, el 17 de gener del 2019, van efectuar un insistiment davant el Tribunal de Corts, en què recordaven la vulneració del dret fonamental a un judici de durada raonable.

- Assenyalen que el procediment no presenta cap complexitat que pugui justificar la demora produïda, alhora que no s'ha interposat cap qüestió de procediment que justifiqui la dilació.

- Esmenten la doctrina d'aquest Tribunal continguda en les sentències del 14 de març del 2001 (causa 2000-17-RE), del 7 de setembre del 2018 (causa 2018-10-RE) i del 19 de desembre del 2018 (causa 2018-50-RE) que, en comunió amb la del Tribunal Europeu dels Drets Humans, declara que no és admissible el termini superior a un any per resoldre un recurs contra un aute d'arxiu, ja que el procediment no presenta una extensió desmesurada, no hi ha un gran nombre de persones implicades, ni cap complexitat tècnica.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració del dret esmentat i que s'acordi un termini màxim perquè el Tribunal de Corts resolgui el seu recurs d'apel·lació.

2.2. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal, després d'examinar les actuacions, exposa que per el 6 de novembre del 2017, la Secció d'Instrucció Especialitzada 2 de la Batllia va acordar la unió de les 20 peces separades que conformaven el procediment i va desestimar les pretensions de querellants i denunciants. I, el 19 de febrer del 2019, el Tribunal de Corts va desestimar el recurs d'apel·lació interposat.

- Manifesta que el Tribunal Constitucional, en coincidència amb el Tribunal Europeu dels Drets Humans, ha establert els elements conformadors del concepte jurídic indeterminat de dilacions indegudes que es recolza no solament en el termini objectiu transcorregut, sinó també en la natura i en la complexitat de la causa i de la pretensió examinada, en l'actitud de les parts en el procés i en la durada ordinària dels litigis del mateix tipus.

- Respecte del termini objectiu, assenyalava que han transcorregut 15 mesos per a la tramitació i la resolució dels recursos d'apel·lació. L'actitud de les parts personades en el procés ha estat correcta en relació amb el termini de resposta i, si bé el termini pot superar altres causes similars, cal examinar la complexitat d'aquesta causa.

- Quant a la complexitat, considera que aquesta existeix realment, ja es derivi de la natura socioeconòmica o de la divergència entre els àmbits civil, administratiu i penal, o de la diversitat d'infraccions objecte de denúncia i querella, la multiplicitat de querellants, actors civils i querellats i responsables civils, així com la funció diversa en la qual participen.

- Per tant, entén que no s'ha produït la vulneració al dret fonamental a un judici de durada raonable.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El recurs d'empara no converteix el Tribunal Constitucional en una tercera instància ni en un tribunal suprem; l'únic objecte del recurs d'empara és el de verificar que les decisions impugnades estiguin motivades i es fonamentin en un raonament jurídic que no sigui il·lògic ni absurd i no vulnerin cap dels drets protegits per l'article 10 de la Constitució.

3.2. L'article 10.2 de la Constitució i l'article 6 del Conveni per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals garanteixen el dret a un judici de durada raonable. La jurisprudència d'aquest Tribunal Constitucional ha establert quins són els paràmetres que s'han de prendre en consideració per poder concloure si la durada d'un judici és o no és raonable (veg. les sentències del 14 de març del 2001 (causa 2000-17-RE), del 7 de setembre de 2005 (causa 2005-21-RE), del 7 de maig del 2018 (causes 2017-38-RE i 2017-54-RE), del 7 de setembre del 2018 (causa 2018-10-RE), del 19 de desembre del 2018 (causa 2018-50-RE) i del 22 de maig del 2019 (causa 2019-14-RE).

I aquesta doctrina del Tribunal Constitucional s'alinea amb la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans (veg. la sentència del 13 de juliol de 1983, recaiguda en el cas Zimmermann i

Steiner c/ Suïssa) i la sentència del 27 de juny del 2000, recaiguda en el cas Frydlender c/ França).

3.3. Cal advertir, en primer terme, que el dret a un judici de durada raonable no resta afectat pel fet que una resolució judicial ja hagi estat dictada, encara que tardanament. Així, una publicació tardana de la resolució no repara la lesió que eventualment s'hagi pogut produir per la dilació (veg. les sentències del 12 de novembre del 2007 (causes 2007-16-RE i 2006-22-RE), i, del 14 de novembre del 2016 (causa 2016-19-RE). Per tant, el fet que, el 19 de febrer del 2019, el Tribunal de Corts hagués dictat un aute confirmatori de l'aute de la Batllia quan el recurs d'apel·lació va ser interposat el 13 de novembre del 2017, no impedeix que el Tribunal pugui apreciar l'existència d'una durada no raonable.

3.4. La concreció de la durada "*raonable*", com a concepte jurídic indeterminat exigeix valorar la complexitat processal, el temps transcorregut, l'actitud processal de les parts i l'activitat dels tribunals (veg. les sentències del 25 de maig del 2007 (causa 2007-2-RE) i del 10 d'octubre del 2016 (causa 2016-8-RE), i d'acord amb les peculiaritats del cas concret, la sentència del 15 de desembre del 2014 (causa 2014-23-RE).

En aquest cas, la durada de 15 mesos és objectivament superior a allò que s'ha d'esperar d'un òrgan judicial, sense que consti que les parts hagin incidit en aquest retard. És més, el 17 de gener del 2019, la part recurrent en empara va efectuar un insistiment davant el Tribunal de Corts.

I també s'ha de tenir en compte que per apreciar si la durada és o no és raonable s'ha de prendre com a referència tot el procés des del començament i fins a l'acabament -sentència del Tribunal Europeu dels Drets Humans del 29 de maig de 1986 i sentència d'aquest Tribunal del 15 de desembre del 2014 (causa 2014-23-RE). En el cas actual, la Secció d'Instrucció Especialitzada 2 va conèixer de les diligències prèvies 9000107/2016, les quals es van iniciar el 5 de juliol del 2016 amb la presentació de la primera querella i en aquella causa es van acumular 18 querelles i 2 denúncies. La darrera de les querelles es va interposar, el 29 de juliol del 2017, i les denúncies, el 28 d'abril i el 4 de maig del 2017. La Batllia va dictar un aute d'arxiu, el 6 de novembre del 2017.

Pel que respecta a la complexitat, aquesta pot derivar del seu component tècnic i/o processal. Així, en aquest darrer es pot valorar el nombre de parts, la diferent posició que ocupen o el nombre de folis de la causa, mentre que dins de l'àmbit tècnic s'ha d'analitzar la dificultat intrínseca de la causa, que pot resultar, en l'àmbit penal, dels tipus delictius que s'examinen, entre els quals, aquells que tenen a veure amb el dret penal econòmic solen presentar una major dificultat, per la transversalitat dels coneixements jurídics, econòmics, comptables i socials que cal dominar.

El Ministeri Fiscal considera que la causa que ara s'analitza és complexa, ja sigui per la seva natura socioeconòmica o per la divergència entre els àmbits civil, administratiu i penal, o ja sigui per la diversitat d'infraccions i la multiplicitat de querellants, actors civils, querellats i responsables civils.

3.5. Si els anteriors criteris que conformen la doctrina constitucional s'apliquen al supòsit concret, resurt, quant a la complexitat, que és cert, des del punt de vista processal, que s'han tractat conjuntament 18 querelles i 2 denúncies i totes contra les mateixes persones (administradors de la BPA, integrants del Consell d'Administració de l'AREB i empleats de la consultora PriceWaterhouseCoopers). Però s'ha de dir que totes elles parteixen d'un únic fet, consistent en què la situació de bloqueig dels seus comptes constitueix un delictes comès pels querellats o denunciats.

I quant a la complexitat tècnica, s'imputen tres tipus delictius: apropiació indeguda, prevaricació i infidelitat en la custòdia de documents, a la vegada que les pretensions es fonamenten en

arguments comuns (no hi ha base legal per al bloqueig, manca de transparència en el procés d'avaluació, el bloqueig és una maniobra financera per comptabilitzar aquests fons com a propis i no retornar-los i que els querellats han extraviat o destruït la documentació per provar l'origen dels béns).

Respecte dels recursos, s'ha de diferenciar el dels actors civils que impugnen la imposició de les costes processals i el de la representació processal dels recurrents en empara que solament qüestiona tres punts de l'aute de la Batllia: 1) manca de motivació respecte del delictes de prevaricació, ja que la facultat de bloqueig dels comptes no té suport legal com a mesura restrictiva de drets; 2) manca de motivació suficient i incongruència omissiva en relació amb el delictes d'apropiació indeguda; i, 3) la imposició de les costes processals.

Des d'aquesta òptica, l'al·legada complexitat processal i tècnica no justifica el transcurs objectiu de 15 mesos (més temps que aquell emprat en l'aute d'instància), quan els recursos tenien un àmbit molt concret (en total, entre els dos, quatre motius d'impugnació i dos d'ells sobre costes processals) i només calia endinsar-se en el substrat fàctic de l'afer en relació amb el delictes de prevaricació i d'apropiació indeguda i respecte d'extrems molt concrets: suport legal del bloqueig de comptes i disposició de les posicions dels titulars per part de l'administrador de la BPA.

Per consegüent, no concorren raons que permetin considerar raonable la durada de 15 mesos en el pronunciament de la resolució. I, per tant, correspon estimar el recurs d'empara.

3.6. En darrer terme, pel que fa als efectes d'aquesta sentència, si bé existeixen en els ordenaments jurídics veïns solucions diverses, considerem que només s'ha de declarar la vulneració del dret fonamental dels recurrents a un judici de durada raonable. I, si bé, en altres supòsits es pot establir que correspon a l'òrgan judicial adoptar les mesures oportunes, en el termini més breu possible, per posar fi a la dilació i dictar una resolució sobre el fons de la pretensió, en aquest cas això no és necessari, atès que, el 19 de febrer del 2019, es va dictar l'aute del Tribunal de Corts que resolva el recurs d'apel·lació.

3.7. L'estimació del recurs d'empara es tradueix en la no imposició de les costes processals (arg. a contrari, article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

DECISIÓ:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

1. Estimar el recurs d'empara interposat per la representació processal dels Srs. Amadeu Quintana Creus, Héctor Alonso Rengel, Jaime Biosca Puig, Maria Luisa Morassutti Fabris, Ruben Osvaldo Seret, María Fernanda García, Maria Isabel Ramaglio, Santiago Antonio Cardoso, Juan Ignacio Cardoso, Alejandro Alberto Ramaglio, Sebastián Loustau i Gabriela Raquel García, i, de les societats PACIFIC REAL ESTATE, LLC, COLL DE JOU 1216, SLU, GFLAND, SLU, PROFESSIONAL LAW, LTD, MULTIPLE HOLDINGS LIMITED, BRIMARK HOLDING, SA, MALLERTON INTERNATIONAL INC, RUSSHILL OVERSEAS, SA, DEYLAND INVESTMENTS, SA, HILLYGUS INTERNATIONAL, SA, RUNCOAST OVERSEAS, SA, COVEMAR INVESTMENTS, SA I LIVERSIDGE OVERSEAS, SA.

2. Declarar que s'ha vulnerat el dret fonamental a un judici de durada raonable pel que fa al recurs d'apel·lació interposat davant el Tribunal de Corts contra l'aute de la Secció d'Instrucció Especialitzada 2 de la Batllia del 6 de novembre del 2017 que va arxivar les querelles i les denúncies presentades en la causa 9000107/2016.

3. Declarar que no procedeix efectuar cap pronunciament en matèria de costes.

4. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal dels recurrents, a la presidenta de la Batllia, al president del Tribunal de Corts i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, l'11 de juliol del 2019.

Dominique Rousseau
President

Josep-D. Guàrdia Canela
Vicepresident

Laurence Burgorgue-Larsen
Magistrada

Joan Manel Abril Campoy
Magistrat